

Byla C-372/21**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2021 m. birželio 17 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Verwaltungsgerichtshof (Austrija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. birželio 1 d.

Kasatorė:

Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland KdöR

Pagrindinės bylos dalykas

Vokietijos religinės bendruomenės kasacinis skundas dėl sprendimo, kuriuo buvo paliktas galioti sprendimas nesuteikti subsidijos pagal *Privatschulgesetz* (Privačių mokyklų įstatymas); Sąjungos teisės taikymas; nacionalinės teisės normos suderinamumas su Sąjungos teise

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

SESV 17 ir 56 straipsnių aiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar, atsižvelgiant į SESV 17 straipsnį, tokia situacija, kai vienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje pripažinta ir reziduojanti religinė bendruomenė prašo kitoje valstybėje narėje suteikti subsidiją jos konfesine pripažintai privačiai mokyklai, kurią toje kitoje valstybėje narėje valdo pagal jos teisę įregistruota asociacija, patenka į Sąjungos teisės, visų pirma į SESV 56 straipsnio, taikymo sritį?

Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

2. Ar SESV 56 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jį pažeidžia nacionalinės teisės norma, kurioje numatyta, kad konfesinės privačios mokyklos subsidiją gali gauti tik tuomet, jeigu pareiškėjas yra pripažintas bažnyčia arba religine bendruomene pagal nacionalinę teisę?

Nurodomi Sąjungos teisės aktai

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), konkrečiai 17, 18, 54 ir 56 straipsniai

Nurodomi nacionalinės teisės aktai

Austrijos teisė

Gesetz vom 20. Mai 1874, betreffend die gesetzliche Anerkennung von Religionsgesellschaften (1874 m. gegužės 20 d. įstatymas dėl oficialaus religinių bendruomenių pripažinimo, toliau – *AnerkennungsG*), *RGBl.* Nr. 68/1874, konkrečiai 1, 2 ir 5 straipsniai

Bundesgesetz über die Rechtspersönlichkeit von religiösen Bekenntnisgemeinschaften (Federalinis religinių bendruomenių teisinio subjektiškumo įstatymas, toliau – *BekGG*), *BGBl.* I Nr. 19/1998, iš dalies pakeistas *BGBl.* I Nr. 78/2011, konkrečiai 11 straipsnis

Privatschulgesetz (Privačių mokyklų įstatymas, toliau – *PrivSchG*), *BGBl.* Nr. 244/1962, iš dalies pakeistas *BGBl.* I Nr. 35/2019, konkrečiai 2, 2a, 14, 15, 17, 18 ir 21 straipsniai

Konfesinių privačių mokyklų subsidijavimas.

17 straipsnis. Teisė į subsidiją.

1. Oficialiai pripažintų bažnyčių ir religinių bendruomenių privatioms mokykloms, turinčioms mokymo įstaigos statusą, vadovaujantis toliau pateiktomis nuostatomis suteikiamos subsidijos personalo sąnaudoms padengti.

2. Konfesinės privačios mokyklos – tai oficialiai pripažintų bažnyčių ir religinių bendruomenių bei jų įstaigų išlaikomos mokyklos, taip pat asociacijų ir fondų išlaikomos mokyklos, kurias bažnyčios (religinės bendruomenės) kompetentinga vyriausia įstaiga pripažino konfesinėmis mokyklomis.

Staatsgrundgesetz über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger (Pagrindinis valstybės įstatymas dėl piliečių visuotinių teisių, toliau – *StGG*), *RGBl.* Nr. 142/1867, konkrečiai 15 straipsnis

Vokietijos teisė

Vokietijos *Grundgesetz* (Pagrindinis Įstatymas) 140 straipsnis, siejamas su *Weimarer Reichsverfassung* (Veimaro Konstitucija) 137 straipsnio 5 dalimi

Nurodomi tarptautinės teisės aktai

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (EŽTK), konkrečiai protokolo Nr. 1 2 straipsnis, siejamas su 14 straipsniu

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Kasatorė yra Vokietijoje – bet ne Austrijoje – pripažinta religinė bendruomenė, turinti viešojo subjekto (vok. k. *Körperschaft öffentlichen Rechts*) statusą.
- 2 Ji pateikė prašymą suteikti personalo sąnaudoms skirtą subsidiją asociacijos „K“ išlaikomai, D (Austrija) esančiai privačiai pradinei ir vidurinei mokyklai „E“, kurią ji yra pripažinusi konfesine ir kuriai 2017 m. vasario 27 d. *Bundesministerin für Bildung* (federalinė švietimo ministrė) sprendimu pagal *Privatschulgesetz* (Privačių mokyklų įstatymas, toliau – *PrivSchG*) 14 straipsnio 1 dalį, siejamą su 15 straipsniu, nuo 2016–2017 mokslo metų buvo suteiktas mokymo įstaigos statusas tol, kol ji atitiks įstatymo reikalavimus. 2019 m. rugsėjo 3 d. *Bildungsdirektion für Vorarlberg* (Forarlbergo švietimo direkcija) sprendimu šis prašymas, remiantis *PrivSchG* 17 straipsnio 1 ir 2 dalimis, buvo atmestas.
- 3 Skundžiamu 2020 m. vasario 26 d. sprendimu *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, toliau – administracinis teismas) atmetė kasatorės dėl to pareikštą skundą kaip nepagrįstą.
- 4 Motyvuodamas savo sprendimą, administracinis teismas paaiškino, kad kasatorei Vokietijoje pagal Vokietijos *Grundgesetz* 140 straipsnį, siejamą su *Weimarer Reichsverfassung* 137 straipsnio 5 dalimi, buvo suteiktos viešojo subjekto teisės. Austrijoje kasatorė nėra pripažinta bažnyčia ar religine bendruomene nei įstatymu, nei atitinkamu įstatymo lydimoju teisės aktu pagal *Anerkennungsgesetz* (Įstatymas dėl oficialaus religinių bendruomenių pripažinimo, toliau – *AnerkennungsG*) 2 straipsnį. Kadangi, kaip nustatyta SESV 17 straipsnio 1 dalyje, Sąjunga gerbia ir nepažeidžia valstybių narių bažnyčių ir religinių asociacijų ar bendruomenių statuso, nustatyto pagal nacionalinę teisę, pagal Europos Sąjungos teisę Austrija neprivalo pripažinti bažnyčios ar religinės bendruomenės, jeigu pastaroji yra pripažinta kitoje ES valstybėje narėje. Kadangi kasatorė Austrijoje nėra oficialiai pripažinta bažnyčia ar religinė bendruomenė, neturi reikšmės, kad 2019 m. gegužės 29 d. raštu mokyklą ji pripažino „konfesine“, nes tokį pripažinimą gali atlikti tik Austrijoje oficialiai pripažintos bažnyčios ar religinės bendruomenės. Tai reiškia, kad D (Austrija) esanti privati mokykla „E“ nėra konfesinė privati mokykla. Todėl mokykla neturi teisės į specialų teisinį statusą,

numatytą *PrivSchG* 18 straipsnyje. Kadangi *PrivSchG* 17 ir paskesnių straipsnių sąlygos nėra įvykdytos, skundą reikia atmesti.

- 5 Šį sprendimą kasatorė kasacine tvarka apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui, be kita ko, išreikšdama abejonę, ar nuostata, pagal kurią teisę į subsidiją turi tik Austrijoje oficialiai pripažintos bažnyčios ir religinės bendruomenės, yra suderinama su Sąjungos teise.
- 6 Ar atsisakymas suteikti subsidiją buvo teisėtas, priklauso nuo to, ar subsidijas reglamentuojančios *PrivSchG* nuostatos atitinka Sąjungos teisę, jeigu pastaroji šios bylos aplinkybėmis apskritai yra taikytina.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 7 Oficialiai pripažintos bažnyčios ir religinės bendruomenės, kaip jos suprantamos pagal *StGG* 15 straipsnį, yra (specialiu) įstatymu arba administraciniu aktu, priimtu remiantis *AnerkennungsG*, bažnyčiomis arba religinėmis bendruomenėmis pripažinti subjektai. Jeigu jie atitinka *AnerkennungsG* nustatytas sąlygas, jie turi teisę būti pripažinti religine bendruomene. Kai religinė bendruomenė pripažįstama bažnyčia arba religine bendruomene, ji įgyja viešojo subjekto statusą. Tai reiškia, kad bažnyčios ir religinės bendruomenės ne tik turi specialias teises, bet ir privalo vykdyti specialias funkcijas, tokiu būdu dalyvaudamos valstybės viešajame gyvenime.
- 8 Remdamasis *PrivSchG* vartojamais terminais, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas preziumuoja, kad *PrivSchG* 17 straipsnis apima tik Austrijoje pripažintas bažnyčias ir religines bendruomenes.

Įstojus į EEB, *PrivSchG* buvo pakeistas: į jį buvo įtrauktas 2a straipsnis, kuriame nustatyta, kad Austrijos piliečiams ir Austrijos juridiniams asmenims prilyginami šalies, kurios piliečiams ir juridiniams asmenims Austrija pagal Europos integracijos sistemą sudarančią tarptautinę konvenciją privalo suteikti tokias pat teises kaip ir Austrijos piliečiams ir Austrijos juridiniams asmenims, piliečiai ir juridiniai asmenys. Iš to, *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas) manymu, negalima daryti tiesioginės išvados, kad taikant *PrivSchG* 17 straipsnį subsidijas privaloma suteikti ir kitose valstybėse narėse pripažintų bažnyčių bei religinių bendruomenių konfesinėms privačioms mokykloms, turinčioms mokymo įstaigos statusą. Veikiau, kadangi *PrivSchG* 17 straipsnyje remiamasi ne pilietybe, o oficialiu pripažinimu, konkrečiu atveju reikia patikrinti, ar Sąjungos teisė įpareigoja taikyti vienodą požiūrį, kurio reikalauja kasatorė.

- 9 Nagrinėjamoje byloje neginčijama, kad kasatorė nėra Austrijoje pripažinta religinė bendruomenė, kaip ji suprantama pagal *StGG* 15 straipsnį arba *AnerkennungsG*. Tačiau Vokietijoje ji yra pripažinta religinė bendruomenė ir todėl turi ten viešojo subjekto statusą.

- 10 Austrijos teisėje privačios mokyklos apibrėžiamos kaip mokyklos, kurias įsteigė ir išlaiko ne viešojo sektoriaus asmenys. Oficialiai pripažintų bažnyčių ir religinių bendruomenių privačioms mokykloms, turinčioms mokymo įstaigos statusą, suteikiamos subsidijos personalo sąnaudoms padengti. Konfesinės privačios mokyklos – tai oficialiai pripažintų bažnyčių ir religinių bendruomenių bei jų įstaigų išlaikomos mokyklos, taip pat asociacijų ir fondų išlaikomos mokyklos, kurias bažnyčios (religinės bendruomenės) kompetentinga vyriausia įstaiga pripažino konfesinėmis mokyklomis. Oficialiai pripažintos bažnyčios ir religinės bendruomenės turi teisę į subsidijas, kurią gali įgyvendinti per administracinę procedūrą.
- 11 Visoms kitoms mokymo įstaigos statusą turinčioms privačioms mokykloms tam tikromis sąlygomis, kai yra atitinkamame *Bundesfinanzgesetz* (Federalinis finansų įstatymas) numatytų lėšų, valstybė gali suteikti subsidijas personalo sąnaudoms padengti. Jos neturi atskiros teisės į subsidijas. Veikiau tai, ar apskritai yra lėšų subsidijoms skirti, priklauso nuo atitinkamo *Bundesfinanzgesetz*.
- 12 Skirtingas požiūris į konfesines ir nekonfesines privačias mokyklas negali būti laikomas lygybės principo pažeidimu, nes valstybinės mokyklos – kaip ir nekonfesinės privačios mokyklos – yra tarpkonfesinės, o konfesinės privačios mokyklos papildo valstybinių mokyklų sistemą, suteikdamos tėvams galimybę (kaip tai numatyta EŽTK protokolo Nr. 1 2 straipsnyje) pasirinkti jų religinius įsitikinimus atitinkantį vaikų ugdymą. Prie tokios išvados priėjo ir *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucinis Teismas), jis diferencijavimą tarp konfesinių ir nekonfesinių privačių mokyklų laikė pateisinamu, nes konfesinės privačios mokyklos Austrijoje tradiciškai užima ypatingą padėtį. Teisės aktų leidėjas, *PrivSchG* 21 straipsnyje nustatydamas, kad subsidijos suteikiamos tik toms privačioms mokykloms, kurios platesniu mastu atitinka valstybinę mokyklų sistemą, naudojami savo diskrecija formuoti švietimo politiką.
- 13 Europos žmogaus teisių komisija taip pat pripažino, kad konfesinės privačios mokyklos reikšmingai papildo valstybinių (nekonfesinių) mokyklų sistemą, nes specialus rėmimas yra pateisinamas atsižvelgiant visų pirma į EŽTK protokolo Nr. 1 2 straipsnį, siejamą su EŽTK 14 straipsniu (žr. Europos žmogaus teisių komisija, 1995 9 6, *Verein gemeinsam Lernen*, 23419/94).
- 14 Taigi, sprendžiant subsidijų klausimą, lemiamą reikšmę turi tai, ar mokykla yra oficialiai pripažintos bažnyčios arba religinės bendruomenės konfesinė privati mokykla, kaip ji suprantama pagal *PrivSchG* 17 straipsnį, ar kita privati mokykla. Taigi vertinant, ar kasatorė, kaip religinė bendruomenė, turi teisę į subsidijas nagrinėjamai privačiai mokyklai, kaip konfesinei privačiai mokyklai *PrivSchG* 17 straipsnio prasme, svarbu yra tai, ar šios nuostatos ir apribojimas tik Austrijoje pripažintomis bažnyčiomis ir religinėmis bendruomenėmis dera su Sąjungos teise.

1. Dėl Sąjungos teisės taikytinumo klausimo (pirmasis klausimas)

- 15 Kasatorė, Vokietijoje pripažinta religinė bendruomenė, pateikė prašymą suteikti subsidiją jos konfesine pripažintai, asociacijų registre įregistruotos asociacijos Austrijoje valdomai mokyklai. Kasatorė teigia, kad į šią privačią mokyklą priimami mokiniai, kurie turi mokėti mokymo išlaidas padengiantį mokesį už mokslą. Kasatorė tvirtina remianti mokyklą išlaikančią asociaciją subsidijomis, pamokų medžiaga, mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursais ir pan.
- 16 Teisę į subsidijas pagal Austrijos teisės aktus turi oficialiai pripažinta bažnyčia arba religinė bendruomenė už jos konfesinėmis pripažintas mokyklas, kurias išlaiko ji pati arba kiti subjektai. Todėl Vokietijoje reziduojanti kasatorė pateikė prašymą suteikti subsidiją Austrijoje vienos asociacijos valdomai ir kasatorės konfesine pripažintai privačiai mokyklai.
- 17 Tokiomis faktinėms aplinkybėms, kyla Sąjungos teisės taikytinumo klausimas. Kasatorė remiasi laisve teikti paslaugas, reglamentuojama SESV 56 ir paskesniuose straipsniuose.
- 18 Teisingumo Teismas yra daug kartų pažymėjęs, kad mokymo įstaigų, kurios daugiausia finansuojamos iš privačių lėšų, gaunamų ne iš paties paslaugų teikėjo, organizuojami užsiėmimai yra paslaugos, nes šių įstaigų tikslas yra teikti paslaugas už užmokestį. Nebūtina, kad šį privatų finansavimą iš esmės sudarytų mokinių ar jų tėvų lėšos, nes ekonominis veiklos pobūdis nepriklauso nuo to, ar už paslaugą moka jos gavėjai (2018 m. lapkričio 6 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Scuola Elementare Maria Montessori Srl ir kt.*, C-622/16 P–C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, 105 punktas; 2017 m. birželio 27 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, ECLI:EU:C:2017:496, 48–49 punktai; 2007 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-318/05, ECLI:EU:C:2007:495, 69–70 punktai; 2007 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Schwarz ir Gootjes-Schwarz*, C-76/05, ECLI:EU:C:2007:492, 40–41 punktai). Vis dėlto tai nepasakytina apie viešojo švietimo sistemai priklausančių ir visiškai ar iš dalies iš viešųjų lėšų finansuojamų įstaigų dėstomas pamokas. Nustatydama ir išlaikydama tokią viešojo švietimo sistemą, kuri paprastai finansuojama iš viešojo biudžeto, o ne mokinių ar jų tėvų, valstybė ne ketina verstis veikla už užmokestį, bet atlieka socialinę, kultūrinę ir švietimo funkciją savo visuomenės atžvilgiu (žr. 2017 m. birželio 27 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, ECLI:EU:C:2017:496, 50 punktas; 2007 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Schwarz ir Gootjes-Schwarz*, C-76/05, ECLI:EU:C:2007:492, 39 punktas).
- 19 Šioje byloje – net jei administracinis teismas šiuo atžvilgiu ir nepriejo prie jokių išvadų – remiantis kasatorės pateikta informacija manytina, kad nagrinėjama mokykla iš esmės finansuojama privačiomis lėšomis; šiuo atveju reikėtų patvirtinti paslaugos buvimą.

- 20 Šią paslaugą Austrijoje teikia Austrijos asociacija ir šiuo atžvilgiu paslauga tarpvalstybinio elemento neturi. Vienintelis tarpvalstybinis elementas galėtų būti tai, kad kasatorė, Vokietijoje reziduojanti ir šioje valstybėje narėje pripažinta religinė bendruomenė, kuri pati nėra paslaugos teikėja, pagal Austrijos teisę (leistinu būdu) pateikė prašymą suteikti subsidiją jos konfesine pripažintai privačiai mokyklai. *Verwaltungsgerichtshof* kyla klausimas, ar nagrinėjamu atveju – tarpvalstybinės paslaugos aspektu – Sąjungos teisė apskritai gali būti taikytina. Kiek galima spręsti, Teisingumo Teismas dar nėra pareiškęs nuomonės dėl tokios situacijos.
- 21 Šiuo atžvilgiu kyla ir klausimas, ar kasatorė, religinė bendruomenė, gali remtis laisve teikti paslaugas siekdama lygybės su Austrijos pripažintų bažnyčių ir religinių bendruomenių konfesinėmis privačiomis mokyklomis, kai pastarosios neteikia paslaugų, kaip tai suprantama pagal minėtą jurisprudenciją, nes yra finansuojamos daugiausia iš viešųjų lėšų. Kitaip tariant: ar kasatorė, religinė bendruomenė, gali remtis laisve teikti paslaugas siekdama lygybės su paslaugų neteikiančiais subjektais?
- 22 Be to, reikia įvertinti, ar Sąjungos teisės taikymas nagrinėjamomis aplinkybėmis nepažeidžia SESV 17 straipsnio. Nagrinėjama švietimo įstaiga yra privati mokykla, kurią religinė bendruomenė yra pripažinusi „konfesine“.
- SESV 17 straipsnyje numatyta, kad Sąjunga gerbia ir nepažeidžia valstybių narių bažnyčių ir religinių asociacijų ar bendruomenių statuso, nustatyto pagal nacionalinę teisę.
- 23 Atrodo, kad oficialiai pripažintų bažnyčių ir religinių bendruomenių konfesinių privačių mokyklų subsidijavimą galima laikyti valstybės narės ir bažnyčių, religinių asociacijų ar bendruomenių santykiais, kurių atžvilgiu Sąjunga yra neutrali (žr. šiuo klausimu 2018 m. liepos 25 d. generalinio advokato M. Bobek išvados byloje *Cresco Investigation GmbH*, C-193/17, ECLI:EU:C:2018:614, 24 punktą).
- 24 Bylose dėl vienodo požiūrio į profesines veiklas bažnyčiose ir panašiose organizacijose Teisingumo Teismas jau yra išaiškinęs, kad SESV 17 straipsnyje yra įtvirtintas Sąjungos neutralitetas valstybių narių santykių su bažnyčiomis ir religinėmis asociacijomis ar bendruomenėmis organizavimo atžvilgiu, tačiau jis nepanaikina veiksmingos teisminės kontrolės dėl taikytinoje ES direktyvoje įtvirtintų kriterijų laikymosi (žr. 2018 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *IR*, C-68/17, ECLI:EU:C:2018:696, 48 punktą; 2018 m. balandžio 17 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Egenberger*, C-414/16, ECLI:EU:C:2018:257, 58 punktą). Dėl nedarbo dienos Didijį penktadienį Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad SESV 17 straipsnis nereiškia, jog nevienodas požiūris, įtvirtintas nacionalinės teisės aktuose, kuriais tam tikriems darbuotojams suteikiama švenčių diena religinei šventei švęsti, nepatenka į taikytinos direktyvos taikymo sritį (žr. 2019 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo

Sprendimo *Cresco Investigation GmbH*, C-193/17, ECLI:EU:C:2019:43, 30 ir paskesnius punktus).

- 25 Vis dėlto, remiantis šia jurisprudencija ir generalinio advokato paaiškinimais išvadoje dėl bylos *Cresco Investigation GmbH* (25–26 punktai), prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas mano, kad net jeigu SESV 17 straipsnis ir būtų taikytinas nagrinėjamos aplinkybėmis, tai nereikštų, kad neprivaloma peržiūrėti nacionalinės teisės normų, reglamentuojančių konfesinių privačių mokyklų subsidijavimą, suderinamumo su Sąjungos teise, visų pirma su lygybės principu.
- 26 Todėl, ieškant atsakymo į pirmąjį prejudicinį klausimą, reikėtų išsiaiškinti, ar SESV 17 straipsnis iš tiesų privalo būti taikomas tokiomis aplinkybėmis, kaip antai nagrinėjamos šioje byloje, ir, jeigu taip, kokias pasekmes tai turi Sąjungos teisės taikymo atžvilgiu.

2. Dėl laisvės teikti paslaugas ribojimo klausimo (antrasis klausimas)

- 27 SESV 56 straipsnis draudžia taikyti bet kokius nacionalinės teisės aktus, dėl kurių teikti paslaugas tarp valstybių narių tampa sudėtingiau nei vienos valstybės narės viduje. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją SESV 56 straipsniu reikalaujama panaikinti bet kokius laisvės teikti paslaugas apribojimus, nustatytus dėl to, kad paslaugų teikėjas įsteigtas kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje teikiama paslauga. Nacionalinės priemonės, kurios draudžia, riboja arba daro mažiau patrauklų šios laisvės įgyvendinimą, sudaro laisvės teikti paslaugas apribojimus (žr. 2018 m. lapkričio 22 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Vorarlberger Landes- und Hypothekenbank AG*, C-625/17, ECLI:EU:C:2018:939, 28 ir 29 punktus).
- 28 Šiuo atžvilgiu kyla klausimas, ar vien tik faktas, kad kasatorė, religinė bendruomenė, – kitaip nei Austrijoje pripažintos religinės bendruomenės – neturi teisės į subsidijas, reiškia laisvės teikti paslaugas apribojimą, nes tai gali daryti šios laisvės įgyvendinimą mažiau patrauklų. Religinei bendruomenei iš principo nėra teisinių kliūčių įsteigti privačią mokyklą ar pripažinti ne jos, bet asociacijos valdomą privačią mokyklą „konfesinę“. Vis dėlto esminis skirtumas yra nesama teisė į subsidijas, leidžiančias finansuoti mokymo planui įgyvendinti būtinus mokytojų etatus.
- 29 Nacionalinės teisės aktai, kuriais reglamentuojama Bendrijos lygiu nesuderinta sritis ir kurie vienodai taikomi bet kuriam asmeniui ar įmonei, vykdančiai veiklą atitinkamos valstybės narės teritorijoje, nepaisant jų ribojamojo poveikio laisvei teikti paslaugas, gali būti pateisinami, jei atitinka imperatyvųjį bendrojo intereso, kuris vis dar neginamas pagal paslaugų teikėjui jo įsisteigimo valstybėje narėje taikomas taisykles, pagrindą, yra tinkami užtikrinti, kad bus įgyvendintas jais siekiamas tikslas ir neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti (žr. 2015 m. birželio 11 d. Teisingumo Teismo Sprendimo *Berlington Hungary ir kt.*, C-98/14, ECLI:EU:C:2015:386, 58 ir paskesnius punktus).

- 30 Jeigu Teisingumo Teismas pripažintų Austrijos *PrivSchG* 17 straipsnio 1 dalį diskriminacine, dėl galimybės šią nuostatą pateisinti ir jos proporcingumo daroma nuoroda į atitinkamą aiškinamąjį raštą. Jame paaiškinama:

„IV skirsnio nuostatomis įgyvendinamas seniai reikalingas konfesinių privačių mokyklų subsidijavimas. Kaip jau paaiškinta šių Aiškinamųjų pastabų įžangoje, IV skirsnio nuostatų turinys atitinka konkordato dėl katalikiškų mokyklų, dėl kurio šiuo metu vyksta derybos tarp Šventojo Sosto ir Austrijos *Bundesregierung* (federalinė vyriausybė), nuostatas.

IV skirsnis suskirstytas į A poskirsnį „Konfesinių privačių mokyklų subsidijavimas“ ir B poskirsnį „Kitų privačių mokyklų subsidijavimas“. Oficialiai pripažintos bažnyčios ir religinės bendruomenės turi teisę į subsidijas savo konfesinėms privačioms mokykloms 18 straipsnyje detaliau apibrėžtu mastu, tačiau nekonfesinėms privačioms mokykloms tokios teisės nėra numatyta (žr. 21 straipsnį). Šis skirtingas požiūris į konfesines ir nekonfesines privačias mokyklas nelaikytinas lygybės principo pažeidimu, nes valstybinės mokyklos yra tarpkonfesinės, o konfesinės privačios mokyklos papildo valstybinių mokyklų sistemą, suteikdamos tėvams galimybę pasirinkti jų religinius įsitikinimus atitinkantį vaikų ugdymą. Be to, katalikiškų mokyklų atžvilgiu Austriją saisto konkordate įtvirtinti tarptautiniai įsipareigojimai, pagal kuriuos tokią teisę suteikti privaloma. Turint galvoje vienodą požiūrį į oficialiai pripažintas bažnyčias ir religines bendruomenes, tokia pati teisė turi būti numatyta ir kitoms oficialiai pripažintoms bažnyčioms ir religinėms bendruomenėms.“

- 31 *BekGG* pakeitimo (*BGBL*. I Nr. 78/2011) aiškinamajame rašte dėl 11 straipsnio, kuriame reglamentuojamas pripažinimas pagal *AnerkennungsG*, paaiškinta:

„<...> Valstybė teikia netiesioginę paramą bažnyčioms ir religinėms bendruomenėms, nes pastarosios savo veikla prisideda ne tik prie savo narių, bet ir prie visų žmonių gerovės. Šis indėlis, viena vertus, yra nematerialus, bet daugelyje sričių labai konkretus, visų pirma labdaros, sveikatos ir švietimo srityse. Tačiau nematerialus poveikis gali atsirasti tik tuomet, kai grupė yra tam tikro dydžio, o jos veikla neapsiriboja vien tik artimiausiais nariais ir nėra naudinga vien tik jiems. Preziumuojama, kad nematerialus teigiamas poveikis ne tik savo bendruomenei, bet ir platesnei visuomenei atsiranda, kai pasiekiamas įstatyme numatytas minimalus narių skaičius.

BekGG 11 straipsnyje nustatomos sąlygos, kuriomis bažnyčia ar religinė bendruomenė yra oficialiai pripažįstama pagal 1874 m. *Anerkennungsgesetz* (toliau – *AnerkG*). Oficialiai pripažintos bažnyčios ar religinės bendruomenės statuso įgijimas reiškia ir tam tikras teises bei pareigas, kurių visapusiškiausia pareiga yra rengti religijos pamokas. Jau *AnerkG* 5 straipsnyje minima būtinybė turėti pakankamai lėšų religijos pamokoms organizuoti, taigi, jame remiamasi pareiga rengti šias pamokas. Šiandien šis įsipareigojimas kyla iš visų pirma B-VG [*Bundes-Verfassungsgesetz* (Federalinis Konstitucijos įstatymas), toliau – B-VG] 14 straipsnio 5a dalyje įtvirtinto pavidimo Austrijos mokyklai ugdyti vaikų ir

jaunuolių gebėjimą, vadovaujantis religinėmis vertybėmis, prisiimti atsakomybę už save, aplinką ir būsimas kartas. Religijos pamokų rengimas yra bažnyčių ir religinių bendruomenių vidaus reikalas ir todėl pagal 1867 m. *StGG* 17 straipsnį tik jos gali tokias pamokas rengti. Tam, kad būtų galima tokias pamokas siūlyti aukščiausiu lygiu, kurio reikalaujama toje pačioje B-VG 14 straipsnio 5a dalyje, būtinas pakankamas kvalifikuotų mokytojų skaičius. Bendra patirtis rodo, kad tam, jog būtų galima tokius mokytojus rengti ir kelti jų kvalifikaciją, reikia, kad viename studijų kurse būtų bent 10–20 studentų, nes antraip vidutinės trukmės laikotarpiu neįmanoma vykdyti studijų programų, pagal kurias tokie mokytojai rengiami ir siūlomi kursai jų kvalifikacijai kelti. Jeigu per vienerius mokslo metus studijas baigia tik 10 absolventų ir jeigu, atsižvelgiant į kitą profesinę veiklą ir pereinamuosius laikotarpius, pagal profesiją jie dirba 30 metų, tai reiškia, kad parengiama 300 mokytojų. Pagal dabartinius teisės aktus jų darbas visu etatu reiškia 6000 pamokų per savaitę. Preziumuojant, kad jie visi norės dirbti tik puse etato, tai reiškia 3000 savaitinių pamokų. Net jeigu vienoje religijos pamoka pasirinkusioje grupėje būtų tik 3 mokiniai ir religijos pamoka šiai grupei vykta kartą per savaitę, tai reikštų, kad per visas 12 mokymosi pakopų reikia 9000 mokinių, t. y. 750 mokinių vienoje pakopoje. Esant vidutinei gyvenimo trukmei ir amžiaus piramidei su mažesniu amžiaus vidurkiu negu plačiojoje populiacijoje, reikėtų maždaug 30 000–40 000 narių ilgalaikėms religijos pamokoms užtikrinti. Todėl 0,002 rodiklis yra gerokai mažesnis nei faktinis poreikis ir yra priimtinas tik dėl to, kad galima preziumuoti, jog mažų konfesijų nariai koncentruojasi aglomeracijose, mažai pasiskirsto, o švietimo įstaigos nebūtinai turi būti vadovaujamos vien tik konfesijos – tarpkonfesinis bendradarbiavimas ar bendradarbiavimas su valstybinėmis mokymo įstaigomis padeda pasiekti sinergijos efektų.

Panaši situacija ir privačių mokyklų sistemoje. Vienos vidurinės mokyklos klasės darbui organizuoti, *Rechnungshof* (Audito rūmai) <...> skaičiavimais, reikia 2,5 mokytojo. Taigi, pagal mokymo personalo koeficientą (vienas mokytojas 10 mokinių), kuris yra svarbus vidurinių mokyklų finansiniam balansui, vienoje vidurinės mokyklos klasėje turi būti 25 mokiniai. Esant dviem paralelinėms klasėms, reikia, kad vienoje mokymosi pakopoje būtų 50 mokinių. Kadangi dažniausiai nėra taip, kad vienos konfesijos vaikai susirenka vienoje vietoje, manytina, kad, remiantis bendru Austrijos dydžiu, reikia [penkis kartus] daugiau mokinių, taigi, 250 vienoje amžiaus grupėje. Esant maždaug 80 metų gyvenimo trukmei, tai reiškia apie 20 000 asmenų per visas laidas. Penkis kartus didesnis skaičius gaunamas remiantis įprastu mokinių skaičių pasidalijimu. Vienoje, pavyzdžiui, yra 20 % visų Austrijos mokinių, t. y. apie 1/5 Austrijos mokinių lanko mokyklas Vienoje; preziumuojant, kad religingų tėvų vaikai po federalinės žemes pasiskirsto panašiai kaip ir populiacija, 5 kartus didesnio skaičiaus reikalavimas būtinas norint vidutinės trukmės laikotarpiu pasiekti garantuotą mokinių populiaciją bent jau aglomeracijose.

<...>“

- 32 Paaiškinimuose nurodomas konfesinių privačių mokyklų tikslas, kuris yra papildyti valstybinių mokyklų sistemą, suteikiant tėvams galimybę pasirinkti jų religinius įsitikinimus atitinkantį vaikų ugdymą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo manymu, yra imperatyvusis bendrojo intereso pagrindas. Tai, kad tik Austrijoje oficialiai pripažintų bažnyčių ir religinių bendruomenių konfesinės privačios mokyklos turi teisę į subsidijas, padeda siekti šio tikslo, nes tokios konfesinės privačios mokyklos dėl taikomų pripažinimo reikalavimų (*BekGG* 11 straipsnis) turi didesnę narių skaičių ir todėl pasiekia atitinkamai didelę gyventojų dalį, kuri potencialiai renkasi šias mokyklas, ir tokiu būdu realizuojamas švietimo sistemos papildymas.
- 33 Vertinant proporcingumą, reikia atsižvelgti ir į tai, ar yra proporcinga nurodyti Vokietijoje pripažintai religinei bendruomenei pateikti prašymą dėl pripažinimo religine bendruomene Austrijoje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo manymu, į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai, nes religinės bendruomenės gyvavimo garantija turi būti įvertinta vykdant pripažinimo procedūrą.
- 34 Todėl kyla klausimas, ar, jeigu laisvė teikti paslaugas ribojama, tai galėtų būti pateisinama specialiais pagrindais ir proporcinga.

DARBINIS VERTINIMAS